

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr.

Fylke:

Tronds

Tilleggsspørsmålnr. 36,

Herad:

Nordreisa

Emne:

Bygdelag:

Oppskr. av:

Gyngvar Olelaund

Gard:

(adresse):

G.nr.

Br.nr.

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle.

Kjøn

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

SVAR

Måten å reise folk på.

A. Helt opp til ny tid pleiet man å si fra hvis man så noen gjorde noe galt. Den vanlige form var at "far min" (eller U.M.) pleiet å gjøre det slik og slik. Man kunde også på en penere måte la fatt og hjelpe vedkommende et øyeblikk - "e ska hjelpe deg litt" og så viste man hvordan det skulle gjøres.

1. Hvis det var noen som soulet med krysja prøvet man bortover gårdene om det. "It sla en på holme" brukte man bare når man slo. På eng måtte en dårligere kjemmann foran vika, men i slätter slo man ham på holme.

2. For å erke nattfieren pleiet man å sette opp stokken mest dørene når fieren var inne. Da fikk han ruten stokken inne hvis døren gikk inn, eller han ble innestengt. Ved inngående døer kunde man også sette haspe eller kook på eller binde døren så fieren ikke kom sig ut. Det var regnet for en skam av en nattfieri å la sig fange så husbond, folklet fikk se ham. Men var det kommet så langt at man skulde "i kjerka" tok man det ikke så høytidelig.

2.
3. Kelt opp: my tid (så seint som i beg. av heidiårne)
vet jeg om at man har shaftt folk man
ikke likte ved a hale gamle vagnar, sleder, bonden
eller andre ting - til og med hule uestlass, foran
dørene. Dette gjør ungdommen ofte mot den av
naboene man mente var skyldig i hetten. Jeg
husker et tilfælde hvor en mann satte opp
et lett ^{lyst}gjerde like foran naboenes vinduer så
det skjenerte utsikten. Ungdommen brøt da
i høstmarken og gjerdet ned. - Det kunde være
skierstikker man fandt på i slike tilfælde.
Men svært ofte lå den noe reelt til grunn:
kom der nye folk et sted var det vanlig å gjøre
slike ting for å se hvordan nok. tok det. Ble
han sint kunde han bli meget plaget. - Var
det folk som lot sig erte, kunde det til og
med at man slapp de fra løs i fjøret, ten
gang i jula (i 20-årene) byttet ungdommen hestene
om på beænder på Tømmernes. - Blikt ble bare
gjort i den mørke årstid og da helst i jule-
helga når man hadde god tid. - En gang svarte
en ungdommer mig da jeg spurte dem om
hvorfor de svært grunder så godt hos en mann,
at de måtte ha ^{noke} noe å gjøre i ledi' tid?

Juleskåka var noe andet. Det fortalles om et
holl som gikk og riset (sle) skremme unge
og i eldre tid også voksne som hadde forbrutt
sig. Var der unge som fikk ris i julehelga het
det at de fikk juleskåka? og man lo av dem.
Trollet kærtes også ravalhjerringa? (som slo
med kjegg) - Fryere tid - jeg kan såvitt minnes
det - at den som sov lenge i jula (3 fastelavn)
fikk ris på sengen. Det var en skam.

4. Man hadde ikke noe navn på dem som gikk
til andre første juledes. Men det var rekvist

for en dærlig skikk for i tiden. Når det blitt
vanlig.

5. Jeg har ikke hørt noe sagt om folk som ikke
fikk nytt til jul, annet enn at man syntes seg
i dem. Den som ikke får hjemene noe nytt til jul
fikk dærlig omtale blandt folk.

6. Man brukte ikke noe økenavn på folk som
ikke overholdt tradisjonen, men de ble dærlig
omtalt og man sa ofte at de var nokka for
seg sjøl.

7. Det hele tatt ble den som på noen måte
overhørdte vanlig skikk og bruk eller forbrøt sig
på noen måte, ildt omtalt blandt folk. Noen
spålo av dem og andre kunde til og med gi
dem sleugord. Og var det noe særlig ble de
omtalt på kirkeplassen og ryktet gikk over
vide bygdeleg. Ærvis efter kunde barn få
kastet fedres ^{missgjerninger} sleugt efter sig.
Men dette ble blandt skikkelige folk tatt
ilde opp. «Du sk'la ougen i fre' is' ikke
plag dem for ka farin ha gjort» hørte jeg en
gang en gammel kone si til en som kastet sleugord.
efter noen barn. Vedh. fikk folk så mot sig efter dette at han
i lange tiden var uglesett og ble frosset ut
når han viste sig.